

DLA doktori értekezés tézisei

Cziglényi Ákos

Tibay Zoltán

(1910-1989)

A prágai gordon-iskola hatása munkásságára.

Kapcsolata a kortársakkal, életművének továbbélése.

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődés- történeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2011

I. A kutatás előzményei

Doktori értekezésem anyaggyűjtése kezdetén szembesülnöm kellett azzal a ténnyel, hogy Tibay Zoltán életének magyar vonatkozásairól semmilyen elemző- illetve összefoglaló-jellegű írásos anyag nem állt a kutatók rendelkezésére. Életművének kutatása Magyarországon és külföldön is a zenetörténet egyik fehér foltjának számított. Dolgozatommal mindenekelőtt ezt a hiányt szándékozom pótolni. Kutatásaim kezdetekor mindössze két hazánkban megjelent szakkönyvre támaszkodhattam:

- Bordás Tibor Adatok a nagybőgő történetéhez, Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, Debrecen 1981.
- Bordás Tibor Nagybőgők és nagybőgősök, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1995.

Első kiadás. Enreiter István szerkesztésében.

Ezen kívül tudomásom volt még egy általam addig még ismeretlen forrásanyagról, ami Tibay Zsolt – Tibay Zoltán fiának – tulajdonát képezte. Disszertáció tervezetemben négy fejezetet határoztam meg, melyek témakörei alapján elkezdtem felkutatni az általam még fellelhetőnek vélt anyagokat.

II. Források

Elsődleges források:

John Henry van der Meer: Hangszerek, Zeneműkiadó Budapest, 1988.

A Nemzeti Zenede

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Budapesti Tanárképző Intézete, Budapest 2005.

Bordás Tibor: Adatok a nagybőgő történetéhez, Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, Debrecen 1981.

————— Nagybőgők és nagybőgősök, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1995.

Kilenc Évtized a Magyar Zeneművészet Szolgálatában, Filharmóniai Társaság Budapest, 1943.

Franz Simandl: New Method for the Double Bass

Carl Fischer, Inc., New York 1964.

Staud Géza(szerk.): A Budapesti Operaház 100 éve, Zeneműkiadó Budapest, 1984.

Mezei Gyula – Benedek András: A közoktatás rendszere, BME Pedagógiai tanszék

Budapest, 2005.

A fent említett elsődleges források áttanulmányozása és a Tibay Zsolt által rendelkezésemre bocsátott anyag megismerése után hozzáálltam a négy fejezet tartalmi feltöltéséhez.

Feltett szándékomban állt, egy olyan doktori értekezés megírása, mely egyfelől tudományos igényességgel nyúl Tibay Zoltán életművéhez, másfelől emléket állít a Zeneakadémia nagybőgő tanszakán – több mint 50 éven keresztül – oktató egykori legendás tanárnak.

Mai – XXI. századi – világunkban természetesen a másodlagos forrásoknál igénybe vettem az Internet adta lehetőségeket is.

Internetes források:

<http://mek.niif.hu/02200/02227/html/03/718.html>

<http://mek.niif.hu/02100/02139/html/sz10/193.html>

<http://www.soroksar.hu>

<http://www.classiconline.com/catalogue/product.aspx?pid=257641>

<http://www.elib.hu/02100/02139/html/sz23/129.html>

III. A kutatás módszerei

Az első fejezet megírásánál a mai használatban lévő nagybőgő hangszertörténeti bemutatására törekedtem. A fejezet következő szakaszában a prágai konzervatóriumban tanító mestereken keresztül jutottam el a magyarországi nagybőgőoktatás kezdetéhez. Részletesen bemutattam a cseh és a magyar nagybőgő iskola közös gyökereit és azon oktatóit, akiknek az életútján keresztül eljutottam az akkori magyar zeneoktatás két központjába: a Zeneakadémiára és a Nemzeti Zenedébe.

A második fejezet – melyben természetesen nagy teret szenteltek Tibay életrajzának bemutatására – terjedelmében és képi illusztrációjában a legimpozánsabb A fejezet második részében kronológiai sorrendbe helyezem a Tibay Zoltán által adott hangversenyeket 1931-től 1962-ig bezárólag.

Fontos kritérium volt számomra, hogy csak azokat a fellépéseit említettem meg, melyekről írásos anyag állt rendelkezésemre. Ezen írásos anyagok túlnyomó többségét a Tibay Zsolt által rendelkezésemre bocsátott források töltik ki. Ugyanakkor meg kell említenem, hogy a harmadik és negyedik fejezetben felhasznált képi anyagok, újságcikkek és egyéb korabeli dokumentumok Tibay Zoltán ma is élő növendékeitől, kollégáitól származnak. Így jutottam el a Debreceni Nagybőgős Találkozók egykori szervezőjéhez, a debreceni főiskola egykori nagybőgő tanárához, Saru Károlyhoz, a Nemzetközi Nagybőgős Szövetség magyarországi titkárához Enreiter Istvánhoz, Tibay Zsolt rendkívül segítőkész feleségéhez és lányához, Tibay Zoltán unokájához, a kitűnő csembaló művészhez Horváth Anikóhoz, aki a nyolcvanas években Tibay Zoltán zeneakadémiai osztályának korrepetitora volt.

Végül, de nem utolsó sorban így létesítettem kapcsolatot Tóth-Kiss Péterrel Tibay tanár úr egyik utolsó növendékével, és Kubina Péter tanár úrral a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem gordon tanárával. A kortársak, munkatársak és egykori növendékek kiválasztásánál fontos szempont számomra, hogy Tibay Zoltán tanári pályafutásának minden korosztályát lehetőség szerint megszólaltassam.

IV. Eredmények

Tibay Zoltán élete számos vonatkozásában kötődött a XX. századi nagybőgőzés történetéhez. 1910-es születésétől 1989-ben bekövetkezett haláláig minden erejét és tehetségét a magyarországi nagybőgős kultúra mind magasabb szintre való emelésére fordította. Neve egyet jelentett a magas fokú szakmai felkészültséggel, a jó értelemben vett szakmai alázattal, a tehetségek felkarolásával, és a zeneakadémiai nagybőgő tanszak felvirágoztatásával. Kortársa Lev Rakov szerint ő volt az az ember, aki egyszerre volt zenekari művész és szólista. Dolgozatom egyik legfőbb értéke, hogy kronológiai sorrendben idézem fel életének és pályafutásának fontosabb állomásait. Bármilyen hihetetlen, Magyarországon ilyen mélységű kutatómunka még nem látott napvilágot. Nem titkolt céljaim közé tartozott a múlt század harmincas és nyolcvanas évek közötti időszakának Tibay Zoltán életén keresztüli bemutatása. A korabeli kritikákon, újságcikkeken keresztül úgy érzem, sikerült komplex képet felvázolnom a Tanár úrról. Az alcímben szereplő utalás életművének tovább élésére időszerűbb, mint valaha. Ezt legjobban a Centenárium ünnepség fényes sikere bizonyítja. Kutatásaim konkrét eredményei is azt bizonyítják, hogy igenis, szükség van a XX. századi nagybőgős kultúra fehér foltjainak feltárására, tudományos alapokon nyugvó rendszerezésére.. Értekezésem négy fejezetében életének 78 évét mutattam be a lehető legaprólékosabban. Disszertációm legnagyobb eredményének azt tartanám, ha a Tibay életmű minél több nagybőgős kollégához és növendékhez eljutna, és ezáltal megismernék a múlt század egyik legnagyobb muzsikusi egyéniségének életútját.